

Miskolc - Szirmai Református Általános Iskola, AMI és Óvoda
OM 201802

e-mail: refiskola.szirma@gmail.com

3521 Miskolc, Miskolci u. 38/a.   Telefon: 46/405-124; Fax: 46/525-232

Iskola neve: .....

Csapatnév: .....

Környezetismeret-környezetvédelem országos csapatverseny

II. levelezős forduló

3. évfolyam

2017. január 13.

1. A betűrácsban az életfeltételek nevei is megbújtak. Melyek ezek? Különböző színnel színezzétek át a megfelelő szavakat!

M	E	G	F	E	L	E	L	Ő	H	Ő	M	É	R	S	É	K	L	E	T
A	G	Y	N	Y	E	L	V	U	J	J	A	K	S	Z	Í	V	Á	R	Á
C	S	O	N	T	V	Í	Z	H	A	S	V	E	S	E	L	Á	B	E	P
C	O	M	B	D	E	R	É	K	H	Á	T	I	K	M	E	L	L	D	L
I	Z	O	M	B	G	A	R	A	T	É	R	D	S	Ú	L	Y	A	M	Á
G	R	R	Á	V	Ő	Z	Ú	Z	A	G	V	A	S	T	A	G	B	É	L
S	H	A	J	L	Á	B	S	Z	Á	R	C	S	U	K	L	Ó	G	N	É
H	A	S	N	Y	Á	L	M	I	R	I	G	Y	S	T	Ü	D	Ő	Y	K

Melyik életfeltétel hiányzik a sorból? .....

5 pont

2. Melyik testrészünknek mi a feladata? Kössétek össze!

csontok

támasztják a tested

biztosítják a mozgást

védik a belső szerveket

izmok

beborítják a csontvázat

hordozzák a testtömeget

6 pont

3. Számozással állítsátok helyes sorrendbe a levegő útját!

..... garat

..... tüdőhólyagocskák

..... orrüreg

..... légcső

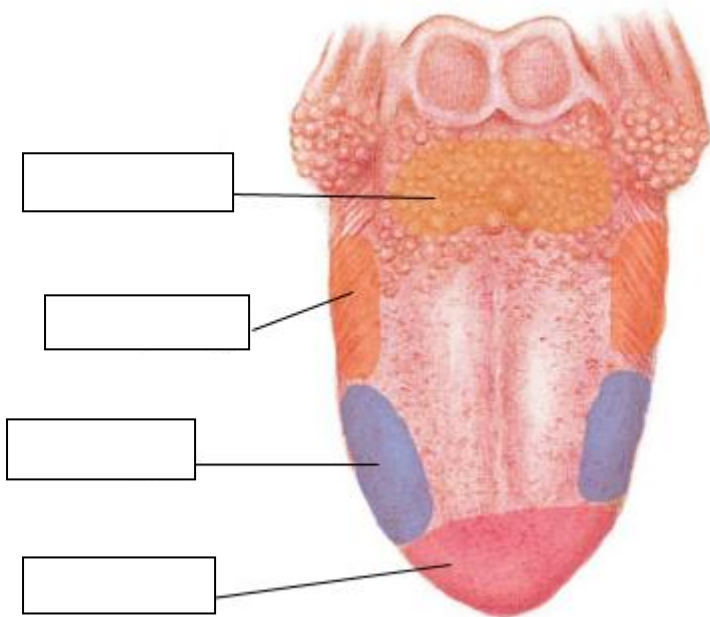
..... orr

..... gége

..... hörgők

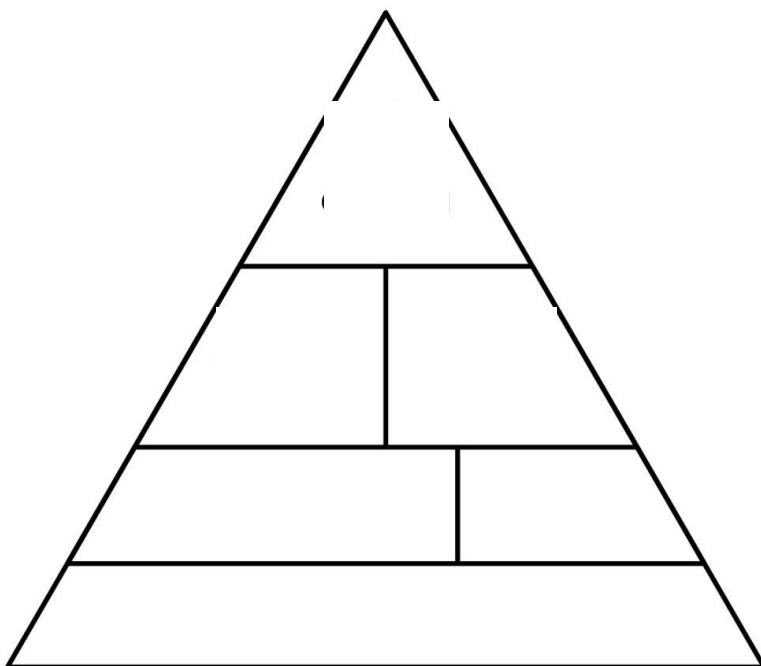
7 pont

4. Nyelvünk mely részén milyen ízeket érzünk? Írjátok a keretbe a megfelelő íz nevét!

4 pont

5. Írjátok a táplálékpiramis megfelelő részébe a táplálékfajták betűjelét!

- A) zsír, olaj, édesség
- B) zöldség
- C) gyümölcs
- D) sajt, tejtermék
- E) kenyér, tészta, gabonakészítmények
- F) tojás, hal, hús

6 pont

6. Igaz vagy hamis? Írjátok a vonalra I vagy H betű!

..... A gabonafélék, a zöldségek és a gyümölcsök rosttartalma serkenti a belek működését, ezáltal elősegíti a rendszeres székletürítést.

..... A zöldségek és gyümölcsök a vitamintartalmuk miatt is fontosak.

..... A vitaminok nem segítik elő a szerveink működését.

..... A zsírok és az édességek túlzott fogyasztása egészséges.

..... A cukrok, a csokoládék és a sütemények a fogakat is tönkreteszik.

..... A zsírok nem hiányozhatnak a táplálkozásunkból.

..... A felesleges szénhidrát az emberi testben zsír formájában elraktározódik.

..... A vitaminok létfontosságú anyagok.

..... A vitaminokat számokkal jelöljük.

..... A C-vitamin ásványi anyag.

10 pont

7. Számozással állítsátok sorrendbe a táplálék útjának állomásait! A számokat a szavak előtti vonalra íjátok! A szavak utáni keretbe a megfelelő betűket íjátok!

_____ gyomor

a) a táplálék továbbítása

_____ nyelőcső

b) a táplálék átalakítása

_____ szájüreg

c) a táplálék aprítása, átalakítása

_____ belek

8 pont

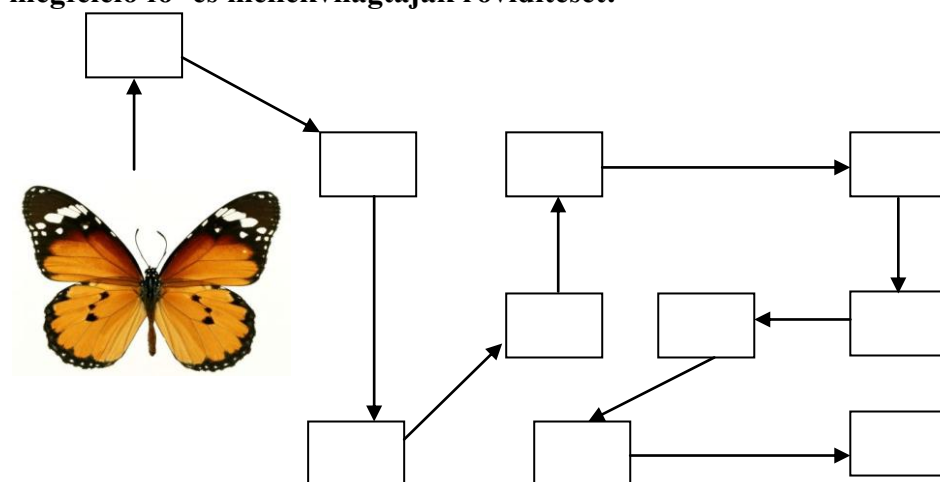
8. A betegségek megelőzését segíti, ha szervezetünk védekezőképességét kifogástalan állapotban tartjuk. Írjátok be a hiányzó betűket a receptre!

8 pont

AZ EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS RECEPTJE

1. ___ i ___ a környezet.
2. Rendszeres ___ i ___ á ___ o ___ á ___.
3. Gyakori ___ é ___ o ___ á ___.
4. Megfelelő ö ___ ö ___ ö ___ é ___.
5. Rendszeres napi ___ o ___ o ___ á ___.
6. Helyes ___ á ___ á ___ o ___ á ___.
7. Elegendő idejű a ___ á ___.
8. A ___ e ___ ő ___ ő betegek elkerülése.

9. Milyen irányba repül a pillangó? Írjátok a nyilak végénél lévő keretekbe a nyilaknak megfelelő fő- és mellékvilágtájak rövidítését!

10 pont

10. Iránytű nélkül is megállapíthatjuk a természetben a célhoz vezető helyes irányt többféle módon is. Egészítsétek ki az alábbi leírásokat a megfelelő szavakkal!

Tájékozódás fák segítségével

Mivel a mohák a hűvösebb, nedvesebb környezetet kedvelik, általában a fatörzsek ..... oldalán telepednek meg. Itt rendszerint tömött, zöld bevonatot képeznek.

A kivágott fák tönkjeinek évgyűrűi is útbaigazítást adhatnak. Ezek ..... oldalon ritkábban, ... oldalon sűrűbben helyezkednek el.

Tájékozódás hangyaboly segítségével

A hangyaboly lankásabb oldala általában ..... néz.

Tájékozódás olvadó hó segítségével

A háztetők ..... oldalán előbb olvad el a hó.

Tájékozódás tájolórúddal

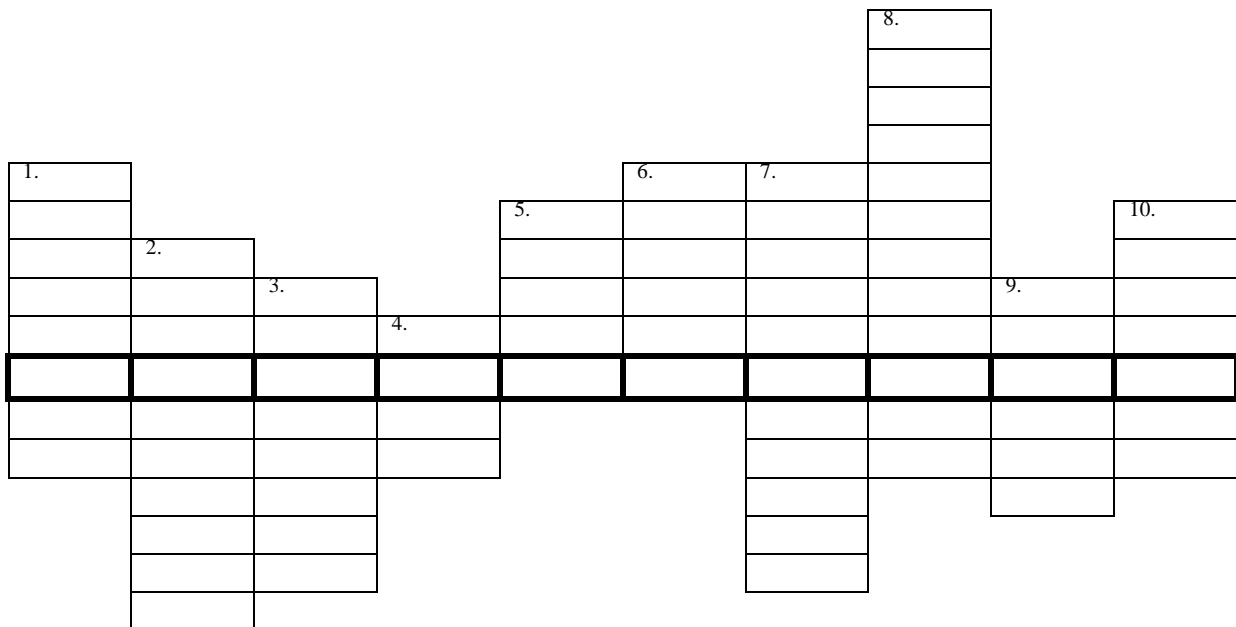
Szúrj le 11 óra körül sima talajba egy botot függőlegesen! Rajzold meg az árnyékát 15 percenként három órán keresztül! A bot legrövidebb árnyéka mutatja ..... irányt.

Tájékozódás csillagok segítségével

Derült éjjel a Sarkcsillag mutatja, hogy merre van ..... irány.

7 pont

11.Fejtsétek meg a rejtvényt!

1. A tej tartalmaz ilyen tápanyagokat.
2. Nem megfelelő működése csukláshoz vezet.
3. Valamire való túlérzékenység.
4. A vizeletkiválasztás szerve.
5. Erősíti izmaidat ez a tevékenység.
6. A levegőből vesszük fel.
7. Testünk legnagyobb izma.
8. Az egyoldalú táplálkozástól alakulhat ki.
9. Belső szervünk, mely erős savat tartalmaz.
10. Más néven szmog.

Megfejtés: .....

11 pont

12. Az alábbiakban a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó jeles napokról, népszokásokról olvashattok. Írjátok a számokat a megfelelő leírás elé a keretbe!

1. Szentcsaládjárás	2. Pásztorok karácsonyi vesszőhordása
3. Karácsonyi kántálás	4. Betlehemezés
5. Karácsony napja	6. Szilveszter napja
7. Harsogtatás, hejgetés	8. Újév napja
9. Aprószentek napi vesszőzés	10. Boricajárás

11. Gircsózás

11 pont

- A hagyományos magyar paraszti életben ez az ünnep a család ünnepe volt. Litkén (Nógrád vármegye) ezen a napon csak a templomba mentek el. Ez a nap munkatiltalommal járt, még a szemetet sem vitték ki. Pereszlényben (Hont vármegye) a hamut, szemetet nem vitték ki, mert úgy vélték, ezzel kivinnék a szerencsét a házból. Egerszegen, (Nyitra vármegye) ha söpörtek, akkor is csak befelé az asztal alá. Csak a legszükségesebb munkákat végezték el. Már előző nap odakészítették az állatoknak a takarmányt. Tilos volt e napon a kölcsönkérés, kölcsönadás is, mert kivitték volna a szerencsét.
- Gyimesbükkön (Csík vármegye) a fiúgyerekek óesztendő délután indulnak el, 2-6 fős csoportokban. Általában 10-18 éves korukig ápolják ezt a népszokást. Az egyik szereplő neve a "pap", aki a ház előtt mondja el a történetet Szent Szilveszterről. Ezután minden jót kíván a ház lakóinak. A házba betérve már együtt éneklük el a "Jó estét, jó estét kedves házigazdánk..." kezdetű dalt. A további szereplők fontos eszköze az ostor, amelyet kenderszöszből, 8-10-12-es fonattal készítenek. A moldvai urálás a legények óévbúcsúztató, köszöntő, bőségvarázsló, adománykérő szokása. A hégető vagy uráló a szöveget mondja és a "bikát" szólaltatja meg. A bika fadézsából készül, melynek száját vékony báránnyal lekötik, s közepére egy lyukat fúrnak, s azon át vezetnek ki egy lószőrkegelyt. A hangszert a lába között tartja a földön az uráló és megnedvesített kezét húzogatja a lószőrön, amely dörmögő, bikát utánozó hangot ad. A csoporthoz tartozhat a medvealakoskodó és a gazdája (cigánynak öltözve), vőlegény, menyasszony, ostorosok. Társulhatnak még zenészek. pl. dobos, furulyás.
- A karácsonyi énekes, esetleg verses köszöntőt általában így nevezték, de néhol kóringyálás, pászlizás, mendikálás, angyali vigasság néven emlegették. Karácsony vigíliáján vagy az előtte levő adventi időszakban házról házra járva énekeltek. Az ünnep gondolkörét felidéző énekekhez gyakran kapcsolódtak köszöntők, jókívánások, rigmusok, prózai szövegek is. A karácsonyi ilyen énekek közül a legrégebbi réteghez tartozik a "Csordapásztorok..." kezdetű. Ismertebb énekek: "Mennyből jövök tihozzátok..." és a "Betlehem, Betlehem a te határidban..." kezdetűek. Kedveltek a "Mennyből az angyal..." és a "Pásztorok keljünk fel" kezdő sorú karácsonyi énekek, melyek már a 18. századi énekeskönyvekben szerepelnek. Egy falun belül is eltérhetett a repertoár. Az engedélykérés után az ablak alatt vagy a házban adtak elő egy vagy több éneket, vagy mondták el köszöntőjüket. Ezután valamilyen ajándékot kaptak, melyet megköszönve mentek tovább. Különböző

korcsoportok jártak énekelni, általában délben kezdtek járni a gyerekek, majd délután a fiatalok és késő este a házas emberek. A magyar nyelvterület egyes vidékein pl. Mezőség, Székelyföld, Moldva még élő szokás.

Karácsony előtt kilenc napon át általában kilenc közel lakó család visz egymáshoz egy bizonyos képet vagy szobrot. Az utcán a "Szállást keres a ..." kezdetű énekkel vonulnak. Minden este más házhoz térnek be, ahol a már előre feldíszített oltárra helyezik a szobrot vagy képet. Itt együtt imádkoznak, énekelnek.

Több szereplős, dramatikus játék, a karácsonyi ünnepkör egyik legnépszerűbb misztériumjátéka. Fő kelléke a jászol vagy templom alakú Betlehem, melyben többnyire a Szent Család látható, valamint angyalok, állatfigurák. Általában kivilágítják és szent képekkel, színes papírral díszítik. Többnyire házilag, - néha asztalosok - készítik.

A Krisztusért mártírhalált halt betlehemi kisdedek emléknapja, azoké, akiket Heródes a gyermek Krisztus keresésekor megöletett. Ennek a szokásnak kettős magyarázata van: egyrészt pogány termékenység- és egészségvarázslással függ össze, másrészt a bibliai történettel kapcsolatos. Az egész magyar nyelvterületen szokás volt ez a népszokás, néhol még ma is élő szokásként él (Erdély, Moldva). Vidékenként változó az elnevezése, pl. aprószententekelésnek, odoricsolásnak, suprikálásnak, csapulásnak is nevezték. Fiúgyermek, legény vagy pásztorok jártak ehhez a népszokáshoz kapcsolódóan. Szerencsekívánó, egészségvarázsló mondókák kíséretében gyengéden megveregették, megcsapkodták a lányokat, asszonyokat vagy a gyerekeket.

Ezen a napon Maros-Torda megye néhány községében volt szokás, melyet a legutóbbi időkben ismét felelevenítettek. A legények különböző maszkos alakoskodók kíséretében sorra járták a lányos házakat. A maszkos alakoskodók közé tartoztak a duszások, akik ruhájukat szalmával kitömték, derekukra csengőt kötöttek, kezükben botra kötött zacskó volt. Kíséretükhöz tartozott még egy lovas, aki egy fateknő segítségével egyszerre alakította a lovast és a lovat, valamint egy asszonynak öltözött legény.

A pásztorok december 24-én nagy csomó vesszővel sorra járták a gazdák házeit és jókívánságokat mondtak. Az Ipoly mentén, Órhalomban a következő: „Szerencsés ünnepeket kívánunk kendteknek! Több jóval, egészséggel mulathassák Krisztus Urunk születése napját! Adjon Isten bort, búzát, békességet, országunkban me'maradást, holtunk után léleküdvösséget! Valamennyi széna, szalma van a kendtek házuknál, annyi barmocskájuk szaporodjon kenteknek!” A gazdasszony erre így válaszolt: "Úgy engedje az édes Jézus!" A gazdasszony kötényével húzott a vesszőkből és azzal megcsapkodta a pásztor lábát, hogy soha ne késsen és friss legyen. A pásztorok a jókívánságokért ajándékot, pl. babot, pálinkát, pénzt kaptak. A vesszőt a gazdasszony a sarokba tette, és tavasszal ezzel hajtották ki az állatokat. Ha a vessző ágas volt, Tápíó környékén azt mondták: "Nó bornyas lesz a tehén."

Este a templomokban óévi hálaadást tartanak. Ezen a napon a szokások és hiedelmek célja az, hogy biztosítsa a következő esztendőre az emberek egészségét,

szerencsáját, az állatállomány szaporaságát és a termés bőségét. Az e napi szokásokban különösen fontos szerepe van a zajkeltésnek, melynek elnevezései: kongózás, csergetés, pergőzés, gulyafordítás. Az óév kiharangozása és az újév énekkel köszöntése elsősorban az erdélyi protestáns vallású falvakra volt jellemző, de szórványosan előfordult másutt is. Pl. a kalotaszegi Nyárszón fél tizenkettőtől fél egyig húzták a harangokat: elbúcsúztatták az ősztendőt és összekötötték az ősztendőt az újjal, majd aranyosvizet merítettek a kútból, vagy a forrásvízből. A kalotaszegi Magyarlónán, amikor megkondul a harang, tüzes kerekeket eregettek le a hegyről és kiáltották: "Boldog újévet!" Az idősebbek szerint minden évben gurítottak egyet, ezzel jelezték, hogy: "Tüzes kereken jött be az újév!" Éjjel gombócfőzéssel, ólomöntéssel tudakozódtak a lányok jövődöbelijük neve és foglalkozása iránt. Az időjárásjóslás az aznapi időből történt.

A Brassó környéki hétfalusi csángók táncos szokása. Négyfaluban a 19. század közepe táján kiveszett, míg a távolabb fekvő Három faluban (Pürkerec, Tatrang, Zajzon) napjainkig fennmaradt. A népszokáshoz kapcsolódó tánc minden mozdulatát a táncvezető, a vatáf irányítja. A táncnak és a hozzákapcsolódó zenének négy része van: 1. egyes-, 2. kettes-, 3. hármas-, 4. török. A táncosok mellett álarcos kukák tréfálkoztak, mókáztak egymással.

Úgy tartották, hogy amit ezen a napon cselekednek, az hatással lesz az egész elkövetkező esztendőre. Tilalmak fűződnek ehhez a naphoz. Közismert az a hiedelem, hogy ezen a napon semmit sem adnak ki a házból, mert akkor egész éven át minden kimegy onnan. Nem volt szabad főzni, mosni, varrni, állatot befogni stb. Általános hiedelem, hogy ami e napon történik valakivel, az ismétlődik egész évben, ezért igyekeztek a veszekedéstől is tartózkodni.

A II. fordulóban elérhető pontszám: 93 pont

A II. forduló beküldési határideje: 2017. február 13.

A III. forduló honlapra tételének időpontja: 2017. február 13.

Ajánlott irodalom:

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok>

A mi világunk 3. tankönyv – Apáczai Kiadó
Környezetismeret 3. tankönyv – OFI
Környezetünk titkai 3. – Mozaik Kiadó

